

ELEKTROCHEMICKÉ ČIŠTĚNÍ PRŮSAKOVÝCH VOD ZE SKLÁDKY V NASAVRKÁCH

Libor Dušek¹⁾, Marie Morchová¹⁾, Marian Vojs²⁾

¹⁾Ústav environmentálního a chemického inženýrství, Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice, Studentská 573, 532 10 Pardubice, e-mail:libor.dusek@upce.cz

²⁾ Ústav elektroniky a fotoniky, STU Bratislava, Ilkovičova 3, 812 19 Bratislava 1, Slovenská republika

Program přednášky aneb o čem že to bude:

- ✓ Charakteristika skládky v Nasavrkách a problematika průsakových vod z této lokality
- ✓ Spektrofotometrické stanovení fenolů
- ✓ Přímá oxidace fenolu
- ✓ Odbourávání fenolu Fentonovou reakcí
- ✓ Odbourávání fenolu z reálných skládkových vod pomocí přímé oxidace
- ✓ Závěr

Lokace skládky a její provozovatel

Složení skládky odpovídá vyhl. č.294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, je zařazeno do skupiny skládek S-OO, podskupina S-OO3, s možností zřízení sektoru S-OO1 a S-OO2.

Skládky v Pardubickém kraji

Zdroj: Bartáčková L.: Atlas odpadů 2. díl, vydal Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M., Praha 2010.

Kraj: Pardubický

Katastr: Nasavrky

Provozovatel skládky: AVE CZ Nasavrky a.s.

IČ provozovatele: 27498697

Název skládky: Řízená skládka Nasavrky

Skupina skládky: S-OO

Projektovaná kapacita skládky (m³): 610 730

GPS: 49°50'15.38"N, 15°48'36.41"E

Charakteristika skládky

- Těsnění dna skládky je provedeno minerálním těsněním tl. 3x20 cm, s koeficientem propustnosti $1 \cdot 10^{-9}$, fóliovým těsněním tl. 1,5 mm. Ochranná vrstva je z geotextílie 800 g/m².
- Vnitřní drenáž je tvořena 30 cm vrstvou štěrkového drénu, krytého geotextilií v ploše a tl. 70 cm v prostoru kynet, kde je uloženo drenážní potrubí pro odvedení průsakových vod.
- Odvodnění drenáže sestává z několik drenážních potrubí propojených v kontrolních šachtách se zaústěním do akumulární jímky průsakových vod umístěné v nejnižším místě skládky.
- Zachycené vody jsou přečerpávány a likvidovány zpětným rozlivem na těleso skládky.
- Skládka je vybavena základem plynových drenáží a plynovými vertikálními studnami, stanicí kogenerační spalovací jednotky, která současně při spalování bioplynu vyrábí elektrickou energii.
- Skládka je chráněna před přítokem y cizích srážkových vod odvodovým příkopem do Libáňského potoka.
- Maximální kóta skládky: 530,25 m. n. m. včetně rekultivace.

Výsledek chemického rozboru průsakových vod skládky v Nasavrkách z 12. 10. 2012

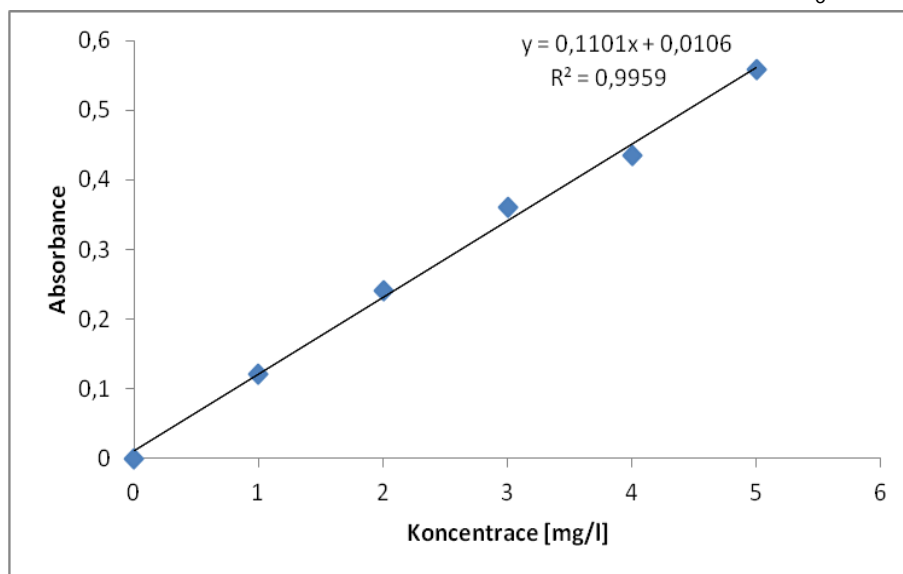
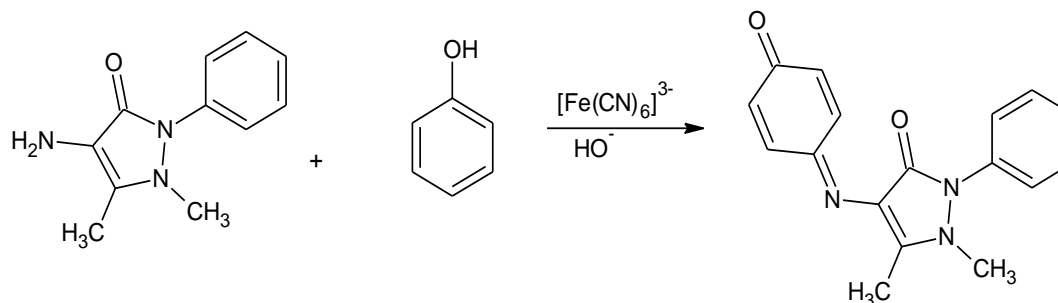
Ukazatel	Jednotka	Hodnota	Číslo SOP	Nejistota [%]
Amonné ionty	mg.l ⁻¹	521,9	23	10
Dusitany	mg.l ⁻¹	24,42	24	20
Dusičnany	mg.l ⁻¹	132	25	15
Sírany	mg.l ⁻¹	190	36	15
Fosforečnany	mg.l ⁻¹	0,72	28	15
BSK – 5	mg.l ⁻¹	639	19	10
CHSK – Cr	mg.l ⁻¹	1098	20	20
RL (105°C)	mg.l ⁻¹	6152	15	10
Amoniakální dusík	mg.l ⁻¹	405	23	10
Celkový dusík	mg.l ⁻¹	423	27	20
Celkové kyanidy	mg.l ⁻¹	0,05	31	15
Volné kyanidy	mg.l ⁻¹	<0,01	31	-
Fenoly těkající s vodní parou	mg.l⁻¹	5,1	32	-
NEL	mg.l ⁻¹	0,22	61	25
Teplota	°C	17,5	1	0,1
Benzo/b/fluoranthen	µg.l ⁻¹	0,04	74	15
Benzo/k/fluoranthen	µg.l ⁻¹	0,023	74	15
Benzo/a/pyren	µg.l ⁻¹	0,033	74	20
Benzo/ghi/perylen	µg.l ⁻¹	0,016	74	20
Indeno(1,2,3-cd)pyren	µg.l ⁻¹	0,015	74	25
Fluoranthen	µg.l ⁻¹	0,224	74	10
PCB – suma kongenerů	µg.l ⁻¹	<25	68	-

Emisní limity pro vypouštění vod na výtoku z ČOV – reversní osmózy do Libáňského potoka

Emisní zdroj	Látka nebo ukazatel	Jednotka	Emisní limit		
			„p“	„m“	t.rok ⁻¹
Akumulační jímka průsakových vod	CHSK _{Cr}	mg.l ⁻¹	30	50	0,285
	BSK ₅	mg.l ⁻¹	15	30	0,142
	NL	mg.l ⁻¹	2,400	2,800	0,023
	N-NH ₄ ⁺	mg.l ⁻¹	8	10	0,076
	pH	-	6 – 8		

Stanovení fenolu UV-VIS spektroskopií

Bylo použito spektrofotometrické stanovení fenolů se 4-aminoantipyrinem

Kalibrační křivka fenolu měřená při $t=25\text{ }^\circ\text{C}$, $\lambda = 500\text{ nm}$ proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě.

Cíle práce

1. Zjistit, zda lze fenol z modelových i reálných skládkových průsakových vod elektrochemicky dekontaminovat pomocí přímé oxidace a ověřit její účinnost oproti Fentonově oxidaci modelových fenolových vod.
2. Vedlejším cílem práce bylo testování elektrické, chemické a mechanické stability prototypově vyrobených BDD elektrod, které pro tento účel poskytl Ing. Vojs z Ústav elektroniky a fotoniky STU v Bratislavě.

Přímá oxidace fenolu

- probíhala v jednokomorovém magneticky míchaném (250 ot min^{-1}) a temperovaném elektrolyzáru ($V= 125 \text{ ml}$, $t=25 \text{ °C}$, $\text{pH } 3 \text{ a } 7,6$) v dvouelektrodovém zapojení
- elektrody: - katoda Pt ($S=1 \text{ cm}^2$)
 - pro anody testována Pt ($S=1 \text{ cm}^2$), grafit, BDD ($S=1 \text{ cm}^2$)
 - vzájemná vzdálenost elektrod konstantní ($d= 20 \text{ mm}$).
- zdroj napětí Manson *SDP 221* zapojený v potenciostatického režimu $U = 10 \text{ V}$
- konstantní pH udržované na hodnotě 3 nebo 7,6 pH statem TitraLab TIM 856
- tabelované hodnoty obsahují průměrné výsledky z 5 reprodukovatelných experimentů

Platinová anoda ($S=1\text{cm}^2$)

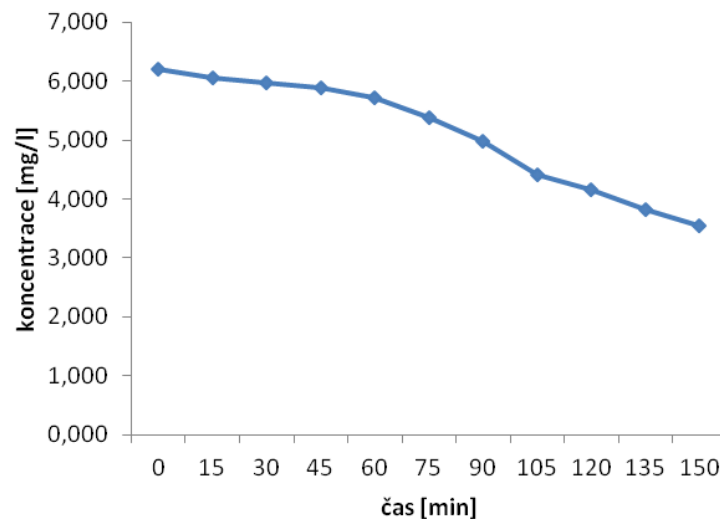
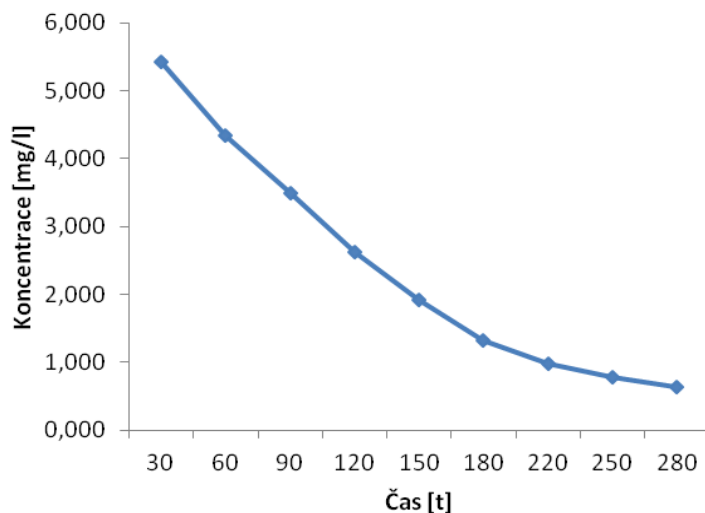
Grafitová anoda ($S=22,6\text{ cm}^2$)

Borem dopovaná diamantová anoda
($S=22,6\text{ cm}^2$)

Přímá oxidace fenolu-výsledky modelových vod

Anoda/Katoda	Pt/Pt	Pt/Pt
pH	3	7,6
$C_{\text{fenolu poč.}}$	7,0 mg.l ⁻¹ /5,07.10 ⁻⁵ mol.l ⁻¹	7,0 mg.l ⁻¹ /5,07.10 ⁻⁵ mol.l ⁻¹
$C_{\text{fenolu kon.}}$	0,685 mg.l ⁻¹ /0,007 mol.l ⁻¹	3,047 mg.l ⁻¹ /0,025mol.l ⁻¹
Účinnost oxidace fenolu po 6h	91,0 -93,2 %	42,9 -47,3 %
$t_{1/2}$	1,3 h	8,5 h
k	1,49 10 ⁻⁴ ± 1,55 10 ⁻⁶ s ⁻¹	2,7410 ⁻⁵ ± 3,38 10 ⁻⁷ s ⁻¹
Účinnost mineralizace po 24 h	90 – 96,3 %	67-72 %
Prošlý náboj	6838 C	1761 C

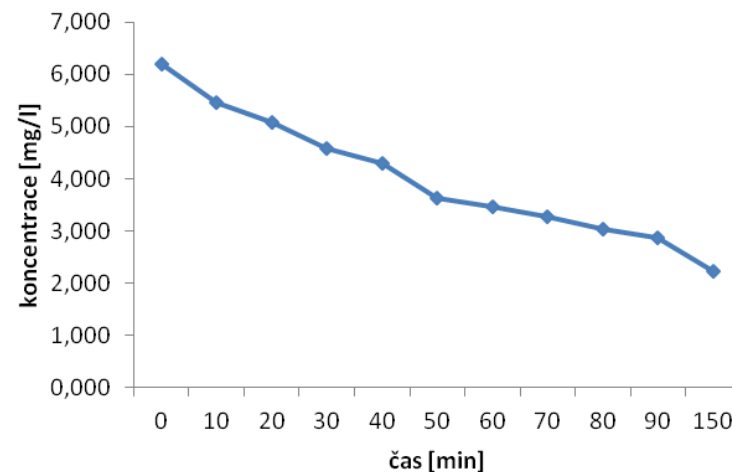
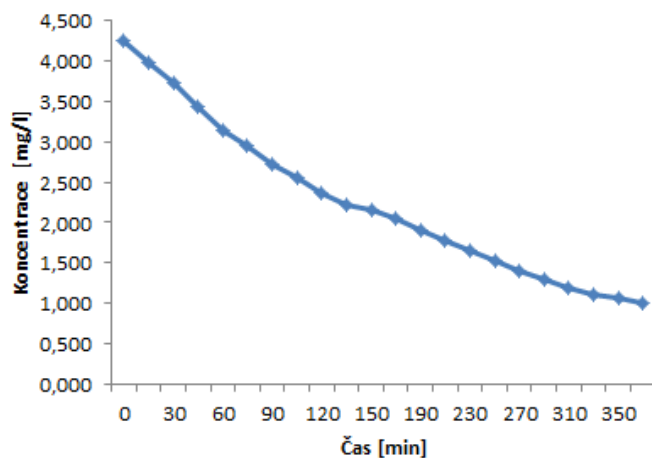

Graf 2: Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu přímé oxidace (Pt/Pt), U = 9,99V, pH 3, t = 25 °C, λ = 500 nm proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

Graf 3: : Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu přímé oxidace (Pt/Pt), U = 9,99V, pH 7,6, t = 25 °C, λ = 500 nm proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

Přímá oxidace fenolu-výsledky modelových vod

Anoda/Katoda	$C_{\text{grafit}}/\text{Pt}$	$C_{\text{grafit}}/\text{Pt}$
pH	3	7,6
$c_{\text{fenolu poč.}}$	7,0 mg.l ⁻¹ /5,07.10 ⁻⁵ mol.l ⁻¹	7,0 mg.l ⁻¹ /5,07.10 ⁻⁵ mol.l ⁻¹
$c_{\text{fenolu kon.}}$	0,872 mg.l ⁻¹ mg/0,009 mol.l ⁻¹	2,324/0,024 mol.l ⁻¹
Účinnost oxidace fenolu po 6h	73,8 - 76,4 %	82,1 - 86,6 %
$t_{1/2}$	3,32 h	1,89 h
k	$k = 6,46 \cdot 10^{-5} \pm 3,05 \cdot 10^{-6} \text{ s}^{-1}$	$1,23 \cdot 10^{-4} \pm 6,11 \cdot 10^{-6} \text{ s}^{-1}$
Účinnost mineralizace po 24 h	88,9 - 92,1 %	92,6 - 98,7 %
Prošlý náboj	25415 C	9386 C

Graf 4: Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu přímé oxidace (Pt/grafit), $U = 9,99\text{V}$, pH 3, $t = 25 \text{ }^\circ\text{C}$, $\lambda = 500 \text{ nm}$ proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

Graf 5: Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu přímé oxidace (Pt/grafit), $U = 9,99\text{V}$, pH 7,6, $t = 25 \text{ }^\circ\text{C}$, $\lambda = 500 \text{ nm}$ proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

Přímá oxidace fenolu-výsledky modelových vod

Borem dopovaná diamantová anoda, platinová katoda

- Podmínky byly nastaveny stejně jako v předešlých měřeních
- Na BDD anodě však bez ohledu na aplikované pH opakovaně nedocházelo k oxidačnímu odbourávání fenolu – po 24 h TOC beze změn...
- V závislosti na míchání se polymerovaný fenol se vyloučil v podobě filmu na elektrodách nebo jako kusová hmota z roztoku
- Z důvodů nereprodukovatelnosti nemohly být experimenty řádně vyhodnoceny

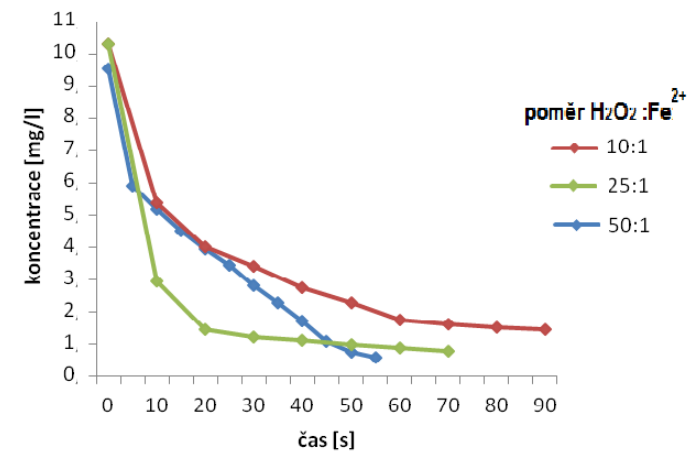
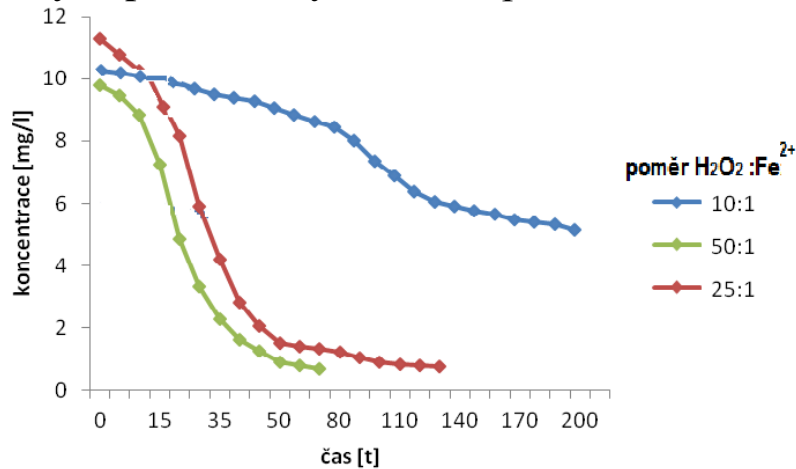

zpolymerovaný fenol

Odbourávání fenolu Fentonovou reakcí

- Fentonova reakce byla na modelových vodách prováděna při třech hodnotách pH – 2, 3, 4
- Při každém pH byly použity tři různé molární poměry $\text{H}_2\text{O}_2 : \text{Fe}^{2+}$ – 10:1; 25:1 a 50:1
- Při pH = 2 k nepřímé oxidaci fenolu nedocházelo a to ani po zvýšení poměru peroxidu vodíku a železnatých iontů. Výchozí koncentrace fenolu v roztoku zůstala do druhého dne $12,4 \text{ mg.l}^{-1}$ ($8,98 \cdot 10^{-5} \text{ mol.l}^{-1}$) a tedy prakticky beze změny.
- Každý experiment byl třikrát reprodukován a uváděné hodnoty jsou zprůměrnované.

Graf 6: Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu Fentonovy reakce, pH 3, $t = 25 \text{ }^\circ\text{C}$, $\lambda = 500 \text{ nm}$ proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

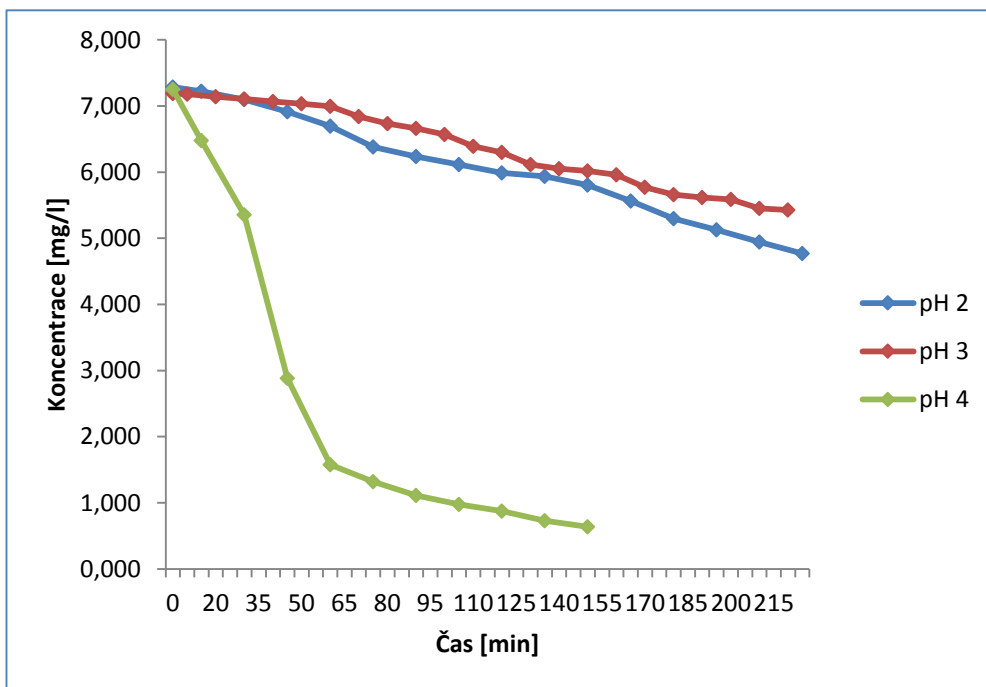
Graf 7: Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu Fentonovy reakce, pH 4, $t = 25 \text{ }^\circ\text{C}$, $\lambda = 500 \text{ nm}$ proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

Odbourávání fenolu Fentonovou reakcí

Rychlostní konstanty a poločasy oxidačního odbourávání fenolu v závislosti na pH a molárním poměru $\text{H}_2\text{O}_2 : \text{Fe}^{2+}$ 25 °C.

pH	10:1	25:1	50:1
3	$k = 1,49 \cdot 10^{-4} \pm 5,47 \cdot 10^{-6} \text{ s}^{-1}$ $t_{1/2} = 2716 \text{ s}$	$k = 2,67 \cdot 10^{-4} \pm 3,03 \cdot 10^{-5} \text{ s}^{-1}$ $t_{1/2} = 4381 \text{ s}$	$k = 3,81 \cdot 10^{-4} \pm 2,86 \cdot 10^{-5} \text{ s}^{-1}$ $t_{1/2} = 3160 \text{ s}$
4	$k = 6,13 \cdot 10^{-4} \pm 1,43 \cdot 10^{-5} \text{ s}^{-1}$ $t_{1/2} = 1130 \text{ s}$	$k = 3,63 \cdot 10^{-4} \pm 1,17 \cdot 10^{-5} \text{ s}^{-1}$ $t_{1/2} = 3341 \text{ s}$	$k = 8,51 \cdot 10^{-4} \pm 2,61 \cdot 10^{-5} \text{ s}^{-1}$ $t_{1/2} = 1012 \text{ s}$

Simultánní odbourávání fenolu přímou oxidací na Pt/BDD a Fentonovou reakcí

Počáteční a konečná koncentrace fenolu a účinnost jeho oxidace při simultánní přímé a EF oxidaci

pH	2	3	4
$c_{\text{fenolu poč.}}$	$7,2\text{mg l}^{-1}$	$7,6\text{mg l}^{-1}$	$8,0\text{mg l}^{-1}$
$c_{\text{fenolu kon.}}$	$4,3\text{mg l}^{-1}$	$2,8\text{mg l}^{-1}$	$0,7\text{mg l}^{-1}$
Účinnost po 24h	40,1 %	62,8 %	91,1 %

Závislost koncentrace fenolu na čase v průběhu přímé oxidace (Pt/BDD) a Fentonovy reakce při poměru $\text{H}_2\text{O}_2 : \text{Fe}^{2+} = 10:1$, $U = 9,99\text{V}$, $t = 25\text{ }^\circ\text{C}$, $\lambda = 500\text{ nm}$ proti pozadí fosforečnanového pufru v 10 mm křemenné kyvetě

Odbourávání fenolu z reálných skládkových vod pomocí přímé oxidace

Charakteristika odpadní vody ze skládky Nasavrky

Měrná elektrická vodivost	10,99 mS.cm ⁻¹
Teplota	19,5 °C
pH	7,66
Fenol	2,7 mg.l ⁻¹ (2,87.10 ⁻⁵ mol.l ⁻¹)
CHSK	949 mg.l ⁻¹
Rozpuštěné látky	6,33 g.l ⁻¹
Hustota	1,006 g.cm ⁻³
Celkový uhlík	940,5 mg.l ⁻¹
Anorganický uhlík	612 mg.l ⁻¹
Celkový organický uhlík	328,5 mg.l ⁻¹
Celkový dusík	277 mg.l ⁻¹

Odbourávání fenolu z reálných skládkových vod pomocí přímé oxidace

Anoda/Katoda	Pt/Pt	C _{grafit} /Pt	BDD/Pt
pH	7,67	7,64	7,66
C _{fenolu poč.}	2,7 mg.l ⁻¹	2,7 mg.l ⁻¹	2,7 mg.l ⁻¹
C _{fenolu kon.}	1,103 mg.l ⁻¹	0,634 mg.l ⁻¹	-
Účinnost po 6h	59,8 - 61,2 %	72,3 - 76,5 %	fenol zpolymeroval
t _{1/2}	5,35 h	2,5 h	-
k	4,73 10 ⁻⁵ ± 5,87 10 ⁻⁶ s ⁻¹	7,67 10 ⁻⁵ ± 8,19 10 ⁻⁶ s ⁻¹ .	-
Účinnost mineralizace po 24 h	18,2 - 22,6 %	67,4 – 78,4 % ???	38,4-46,7%
Prošlý náboj	3075 C	3027 C	?
CHSK _{poč.}	949 mg.l ⁻¹	967 mg.l ⁻¹	928 mg.l ⁻¹
CHSK _{24h} ΔCHSK (%)	699 26,3%	254 73,7%	409 55,9 %

Diskuse a závěr

- ✓ Při použití inertní platinové anody se během přímé oxidace fenolu jak u modelových, tak i skládkových vodách problémy nevyskytly.
- ✓ U uhlíkové anody docházelo současně s oxidací fenolu i k oxidaci povrchu anody.
- ✓ Při aplikaci BDD anoda docházelo bez ohledu na hodnotu pH prostředí ve všech případech k polymeraci fenolu.
- ✓ U Fentonovy reakce odbourávání probíhalo nejlépe při pH 4. Naopak při pH 2 k odbourávání vůbec nedocházelo.
- ✓ Z praktického pohledu reálného uplatnění je pozitivní vysoká účinnost dekontaminace fenolu při aplikaci uhlíkové anody.
- ✓ Oproti tomu testování BDD elektrod přineslo s sebou určité zklamání, neboť se nepodařilo najít ani u modelových, natož reálných průsakových skládkových vod, operační podmínky, při nichž by nebyla preferována polymerace fenolu před jeho elektrochemickou oxidací – respektive při simultánní přímé a EF oxidaci bylo dosaženo efektivity podobné jako při aplikaci grafitové anody.

Děkuji Vám za pozornost

Literatura

Burkhard J., a kol.: Kompendium snančních technologií. Chrudim: vodní zdroje ekomonitor spol. s. r. o., 2006, 253 s. ISBN 80-86832-15-5.

CENIA. *Česká informační agentura životního prostředí: Informační systém EIA* [online]. 5. Březen. 2010 [cit. 2012-Únor-4]. Dostupné z:
http://tomcat.cenia.cz/eia/detail.jsp?view=eia_cr&id=OV6076.

Musilová J., Barek J., Pecková K.: Použití diamantových elektrod dopovaných borem. *Chemické Listy*, 103. 2009. 469-478.

Tahar, N. B., Savall A.: Electrochemical Removal of Phenol in Alkaline Solution. Contribution of the Anodic Polymerization on Different Electrode Materials. *Electrochimica Acta*. 2009, 54, 4809-4816.